



You have downloaded a document from  
**RE-BUŚ**  
repository of the University of Silesia in Katowice

**Title:** Sytuacja finansowa klasztoru Paulinów w Leśnej Podlaskiej

**Author:** Jacek Szpak

**Citation style:** Szpak Jacek. (2019). Sytuacja finansowa klasztoru Paulinów w Leśnej Podlaskiej. "Magazyn Numizmatyczny" (Nr 45 (2019), s. 70-88).



Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).



UNIwersytet ŚLĄSKI  
W KATOWICACH



Biblioteka  
Uniwersytetu Śląskiego



Ministerstwo Nauki  
i Szkolnictwa Wyższego

Jacek Szpak

## SYTUACJA FINANSOWA KLASZTORU PAULINÓW W LEŚNEJ PODLASKIEJ

### Zarys dziejów klasztoru

W drugiej połowie XVII w. właścicielem Leśnej był Paweł Franciszek Michałowski skarbnik orszański. W 1688 r. przekazał on wieś na rzecz tamtejszej parafii, którą sam ufundował w 1688 r. Fundator zastrzegł jednak prawo kolacji dla swego rodu, a w razie jego wymarcia prawo miało przejść na biskupów łuckich. Nowa parafia obejmowała wieś Leśną i Klukowszczyznę. Po trzecim rozbiore w 1795 r., Leśna znalazła się w Galicji Zachodniej, od 1809 r. miejscowość leżała w Księstwie Warszawskim, a po 1815 r. w Królestwie Polskim<sup>1</sup>.

W 1726 r. potomek P. F. Michałowskiego, Władysława Jana Michałowski sprowadził do Leśnej paulinów<sup>2</sup>. Kapituła łucka potwierdziła nadanie Michałowskiego w 1727r. Paulini prowadzili parafię, w której działały bractwo różańcowe, Szkaplerza Świętego i Trójcy Świętej. Zakon prowadził również szpital. Klasztor został skasowany przez władze carskie w 1864 r.<sup>3</sup>

### Podstawy ekonomiczne parafii i klasztoru

P. F. Michałowski w 1726 r. na rzecz klasztoru paulinów zapisał wieś: Leśna, Bordziłówka i Klukowszczyzna. Z kolei książę Franciszek Michał Szujski, 7 X 1728 r. zapisał dobra Malowa Góra i Berezówka, Starzyna (Mardarowicze), Buczembal (Świszczowa) i Samowicze. Wszystkie posiadłości znajdowały się na terytorium województwa brzesko-litewskiego. Szujski zatwierdził swoje nadanie w sejmie, zgodnie z konstytucją sejmową uchwaloną w 1635 r.<sup>4</sup>. Paulini przejęli

---

<sup>1</sup> S. Chodyński, *Paulini w Polsce*, [w:] *Encyklopedia kościelna*, t. 18, Warszawa 1893, s. 516-519; J. Maraśkiewicz, *Leśna Podlaska. Architektura kościoła*, Biała Podlaska 1983, s. 10-11.

<sup>2</sup> AJG 1624, s. 1-3.

<sup>3</sup> AJG 1545, s. 71-72; AJG 1548, s. 1-7; J. Zbudniewek, *Katalog domów i rezydencji polskiej prowincji paulinów*, „Nasza Przeszość”, 31, 1969, s. 191; J. Zbudniewek, *Paulini wczoraj i dzisiaj*, „Studiach Claromontana”, t. 25, 2007, s. 196; J. Maraśkiewicz, *Leśna Podlaska. Architektura...*, s. 11-12. AJG 1546, s. 3-5; K. Szafranec, *Decus-Podlachiae Ozdoba Podlasia. Sanktuarium Matki Boskiej Leśniańskiejw trzechsetlecie istnienia (1683-1983)*, „Collectanea Teologica”, 51 (1981), fasc. III, s. 25.

<sup>4</sup> AJG 1548, s. 61-65, 69-75.

zapisane dobra w dniu 11 XII 1728 r.<sup>5</sup>. Jednak w wyniku sporów ze spadkobiercami kniazia Szujskiego, klasztor przejął tylko Buczembal, a pozostałe wsie otrzymali spadkobiercy Szujskiego<sup>6</sup>.

W 1729 r. paulini otrzymali wieś Bukowce Stare, po 1732 r. klasztor przejął od Bernardai Elżbieta z Jabłonowskich Turskichwieś Droblin leżące w województwie podlaskim i ziemi mielnickiej. Ponieważ Turecy nie spłacili pożyczki Droblin pozostał we władaniu klasztoru. W 1754 r. paulini zamienili z Jerzym Flemingiem dobra Malowa Góra i Samowicze na Chrypsk, Chrypską Wólkę i Polemiec w województwie ruskim. Dobra Buczembal, Chrypsk, Chrypska Wólka, Polemiec, Konstantynów, Klawañ i Żebranie na mocy konwencji petersburskiej z 1797 r. przejęła Rosja<sup>7</sup>. Po 1795 r. własnością klasztoru pozostały jedynie dobra w Leśnej, Klukowszczyźnie, Bordziłówce i Droblinie<sup>8</sup>.

Zatem do schyłku istnienia Rzeczpospolitej, klasztor w Leśnej był właścicielem piętnastu wsi: Leśnej, Bordziłówki, Klukowszczyzny, Berezówki, Starzyny (Mardarowicz), Buczembala, Bukowca Starego, Droblina, Chrypska, Chrypskiej Wólki, Polemca, Droblina, Konstantynowa, Klawania i Żebrania. W wyniku trzeciego rozbioru paulini utracili na rzecz skarbu rosyjskiego większość swoich dóbr i do końca funkcjonowania klasztor posiadał jedynie cztery wsie: Leśną, Klukowszczyznę, Bordziłówkę i Droblin.

Kościół i klasztor w Leśnej posiadał znaczne zapisy kapitałowe, z których powinien czerpać odsetki wypłacane z reguły corocznie. Problem ten ilustruje tabela 1. Na podstawie zachowanych źródeł archiwalnych udało się zidentyfikować 37 zapisów na kwotę 449 379 złp. Niestety zachował się tylko jeden dokumentujący wysokość pobieranych odsetek w 1729 r. Było to 7% od sumy 1000 złp., co dawało rocznie 70 złp. W pozostałych wypadkach można sądzić, że odsetki zgodnie z ówczesnym prawem nie przekraczały 7%. Niestety nie można ustalić wysokości kwot otrzymywanych z tytułu odsetek. Nie wiadomo również, czy wpływały one regularnie, ale ze źródeł

---

<sup>5</sup> AJG 1548, s. 77-79.

<sup>6</sup> AJG 1545, s. 15-18, 67-70.

<sup>7</sup> AJG 1545, s. 15-18, 67-70; J. Maraśkiewicz, *Leśna Podlaska. Architektura...*, s. 12.

<sup>8</sup> AJG 495, s. 169-170, 227-229; AJG 595, s. 147-151, 155; AJG 1545, s. 43-44; AJG 1548, s. 1-7, 81-83, 147; AJG 1622, s. 73-74; AJG 1623, s. 54; M. Streska, *Roczniki paulińskie*, ks. III, [w:] *Roczniki zakonu św. Pawła pierwszego pustelnika*, t. 2, opr. L. Chałupka, Częstochowa-Jasna Góra 2008, s. 210; J. Zbudniewek, *Katalog domów i rezydencji...*, s. 191; J. Zbudniewek, *Paulini wczoraj i dzisiaj...*, s. 196; K. Szafraniec, *Decus-Podlachiae. Ozdoba...*, s. 26.

dotyczących innych klasztorów paulińskich wynika, że z tym zawsze był problem.

**Tabela 1. Zapisy kapitałowe na rzecz kościoła i klasztoru paulinów w Leśnej Podlaskiej**

data zapisu	zapisodawca	dobra na których zabezpieczono zapis	rodzaj zapisu	kwota zapisu [złp.-gr.]	odsetki rocznie [%-złp.-gr.]	kiedy wypłacone/do kiedy wypłacano odsetki
1693	Jan Odrowąż Pieniążek	Witulín w powiecie mielnickim	50 mszy rocznie za ofiarodawcę	2000,00	brak danych	brak danych
1712	Aleksander Radomyski	dobra Ocзки w ziemi lukowskiej	msze w intencji ofiarodawców i jego rodu	1000,00	brak danych	brak danych
przed 1726	szlachta ziemi mielnickiej	-	na budowę kościoła	14 000	-	brak danych
	kniaź Michał Szujski	-	zapis testamentowy na pogrzeb ofiarodawcy	200,00	-	brak danych
		-	dług do odebrania	1136,00	-	brak danych
		-	odsetki od pożyczonej przez Sednickiego kwoty 2000 złp.	-	-	brak danych
		-	zapis na dzwony kościelne	1400,00	-	brak danych
		-	dług do odebrania od księcia Sanguszki	3000,00	-	brak danych
		-	darowizna	4270,00	-	brak danych
		dobra rodowe i Kłukowszczyzna	wyderkał	22 800,00	brak danych	1796
		-	nie spłacone czynsze chłopów	3537,00	brak danych	brak danych
	Franciszek Laskowski	dobra Czeberaki w ziemi mielnickiej	50 mszy rocznie za ofiarodawcę i jego rodzinę	4000,00	brak danych	brak danych
1729	Karol Odrowąż Sedlnycki	dobra Bukowce	wyderkał	1000,00	7%-70 złp.	1796
		-	darowizna	32 000,00	-	brak danych
	brak danych	-	darowizna	4000,00	-	brak danych
	Michał i Jakub Obryccy	dobra Wojtkowice, Glesina, Walcz, Stara Wieś Wojkowice, Dudy, Obryk, Biała, Ślepe Wrony, Morawskie Kozaki w ziemi	wyderkał	1500,00		1796

		nurskiej, powiecie drohickim i województwie podlaskim				
brak danych	biskup łucki StefanRupniewski	-	darowizna	4000,00	-	brak danych
1751	Michał Chodakowski	dobra Bordziłówka w ziemi mielnickiej	104 msze rocznie w intencji zapisodawcy	4136,00	brak danych	brak danych
1753	Anastazy Chodakowski	dobra Klimy i Bojdy leżące w ziemi drohickiej	wyderkaf	7000,00	brak danych	1796
	biskup łucki Franciszek Antoni Kobielski	od 1773 r. na dobrach Kodelnica i Małocze leżące w ziemi zakroczymskiej	wyderkaf	20 000,00	brak danych	1796
1756	Maciej Radliński	na wsi Szawy w ziemi mielnickiej	wyderkaf	300,00	brak danych	1796
1758	Aleksander Butler	dobra Chylowa i Klimczyce leżące w ziemi mielnickiej	wyderkaf	16 000	brak danych	1796
1759	Józef Turski	na dobrach Czerebaki	zapis testamentowy	5000,00	-	brak danych
1764	ks. Michał Czartoryski	dobra Konstantynów leżącej w ziemi mielnickiej	wyderkaf	40 000,00	brak danych	1796
1773	Franciszek Turski	dobra Droblin leżących w powiecie mielnickim	wyderkaf	6400,00	brak danych	1796
po 1773	ród Turskich	brak danych	wyderkaf	25 600,00	brak danych	1796
brak danych	Wężyk	na wsi Witulin	wyderkaf	13 400,00	brak danych	1796
brak danych	Opalińscy	na wsiach Klęczmyce i Sarnaki	wyderkaf	brak danych	brak danych	1796
brak danych	Lipnicki	brak danych	wyderkaf	1000,00	brak danych	1796
brak danych	Kuszet	wieś Szefłów	wyderkaf	1500,00	brak danych	1796
brak danych	brak danych	brak danych	na bractwo różańcowe	1000,00	brak danych	1796
brak danych	brak danych	na kahale w Międzyrzeczu	wyderkaf	2200,00	brak danych	1796
brak danych	Suchodolski	dobra rodowe	wyderkaf	1000,00	brak danych	1796
po 1795	Roch Kożuchowski	dobra Pratelnice i Kutaszce leżące na obszarach zaborusyjskiego	wyderkaf	45 000,00	brak danych	paulini nie otrzymali zapisu, ponieważ połowa została przekazana Uniwersytetowi Wileńskiemu, a połowę przejął skarb rosyjski
po 1815	-	-	Bank Wiedeński	1500,00	10%-60 złp.	nie pobierano
1829	Aleksander I car Rosji i król Polski	-	wyrównanie za utracone w	160 000,00	otrzymano 26 812,16	po 1834 r.

			1796 r. dobra Konstantynów, Kławań i Zebranie		złp. na budowę klasztoru i remont kościółka	
razem	37 zapisów	-	-	449 379,00	26 882,16	-

Źródło: AJG 1624, s. 91; AJG 1623, s. 17, -48-53; AJG 1545, s. 67; AJG 1548, s. 1-7, 9; AJG 1547, s. 177-182; P. Nitecki: Biskupi Kościoła katolickiego w Polsce w latach 965-1999. Słownik biograficzny. Warszawa 2000, s. 207.

Większość odsetek paulini otrzymywali do 1796 r., kiedy to Rosjanie zajęli dobra klasztorne. Co prawda pismem z dnia 24 IV 1825 r. paulini zwrócili się do cara Aleksandra I z prośbą o wyrównanie strat spowodowanych zajęciem przez Rosję w 1797 r. dóbr klasztornych. po czterech latach, w 1829 r., Aleksander I podjął decyzję przychylną paulinom i zakon miał otrzymać 160 000 zł.<sup>9</sup> Jednak pieniądze nie wpłynęły jeszcze w 1834 r.<sup>10</sup> Ostatecznie klasztor otrzymał z obiecanej kwoty, które przeznaczono na budowę klasztoru i remont kościoła<sup>11</sup>. Trzeba również wspomnieć o niewielkiej kwocie 1500 złp. wpłaconych do banku Wiedeńskiego. Jednak od tej sumy paulini nie pobierali w ogóle odsetek.

### Stan osobowy klasztoru

W konwencie leśniańskim do 1790 r. pracowało od 6 do 11 zakonników, a po 1795 r. liczba paulinów spadła do 3-6 osób. Średnio w klasztorze pracowało 6 zakonników. Ponadto w klasztorze pracowała czeladź, której liczba wahała się od 7 osób (1753) do 15 (1838) i 26 osób (1846). Zatem trzeba było zapewnić utrzymanie średnio od 13 do 26 osób<sup>12</sup>.

### Struktura przychodów

W latach 1729-1731 klasztor w Leśnej poniósł znaczne straty spowodowane „działalnością” wojsk koronnych w dobrach klasztornych. Jednak w dniu 20 VII 1730 r. oficerowie wydali paulinom asygnację do skarbu koronnego. Na mocy tego dokumentu zakonnicy mogli odebrać ze skarbu wojskowego, w czasie koła generalnego we Lwowie niesłusznie pobrane podatki po 1 zł. od jeźdźca<sup>13</sup>. Pieniądze

<sup>9</sup> AJG 1545, s. 15-18, 67-70.

<sup>10</sup> AJG 1546, s. 153-155.

<sup>11</sup> AJG 1546, s. 15-20.

<sup>12</sup> AJG 539, APP t. 11a (25 IV 1748-26 IX 1750), s. 87-88; AJG 545, APP t. 16 (1819-1823), s. 53; AJG 547, APP t. 18, s. 286; AJG 595, s. 147-151, 297; AJG 807, APP t. 21, s. 119; AJG 1622, s. 146-152; AJG 1624, s. 109; K. Szafraniec, *Decus-Podlachiae Ozdoba...*, s. 25.

<sup>13</sup> AJG 1548, s. 13.

zwrócono klasztorowi w lipcu 1731 r.<sup>14</sup>, było to łącznie 6000,09 złp.<sup>15</sup>. Kwota ta stanowiła ponad 40% wszystkich przychodów w tym okresie. Niewielka część pochodziła z wypłacanych odsetek sum kapitałowych oraz prowizji od pożyczki jaką klasztor udzielił 20 VI 1732 r. Bernardowi i Elżbiecie z Jabłonowskich Turskim (4500 złp.). Należy również zauważyć, że prowincjał, o. K. Moszyński przekazał wsparcie finansowe na potrzeby gospodarcze w dobrach Malowa Góra<sup>16</sup>.

W okresie lipiec 1785-lipiec 1786 najwyższe przychody uzyskano z wyderkafów. Adam Kazimierz Czartoryski wypłacił klasztorowi 2100 złp., Dominik Ossoliński z dóbr Klimczyce oraz Turscy z Droblina nie wypłacili nic. Natomiast z dóbr Czerebaki, Turscy wypłacili 2811 złp. Nowosielski z kwoty zabezpieczonej na Szawłach przekazał 260 złp., z sumy ulokowanej na Witulinie uzyskano 70 złp., z dóbr Wojtkowice uzyskano 168,15 złp., a z dóbr Radzików uzyskano 315 złp. Razem wyderkafy przyniosły 5724,15 złp. Drugą grupą przychodów były długi wobec klasztoru, które wyniosły 3991 złp. Jednak kwota ta nie wpłynęła do kasy klasztornej. Ponadto trzeba wspomnieć o wyderkach, które nie przynosiły żadnych przychodów. W sumie dotyczyło to 103 000 złp. Natomiast o kwotę 1000 zł. zapisanej przez Kraszowskiego toczył się spór w Trybunale Lubelskim<sup>17</sup>.

W ciągu roku (1827-1828) klasztor uzyskał najwięcej z czynszów za dzierżawę i z propinacji. Z gospodarki folwarcznej uzyskano 500 złp., w tym z młyna ok. 100 złp. Odsetki od zapisanych kwot powinny wynosić 6440 złp. rocznie, jednak nie wpływały one do kasy klasztornej i zaliczono je do przychodów niestałych<sup>18</sup>.

**Tabela 2. Struktura przychodów w klasztorze paulinów w Leśnej Podlaskiej 1729-1856**

Okres rozliczeniowy	Rodzaj przychodów	Kwota [zł.-gr.]	Odsetek [%]
VII 1728-VII 1734	wyderkafy	1159-0	8,54
	wyrównanie strat przez wojsko	6000-09	44,23
	pomoc prowincjała	1665-20	12,28
	prowizja od pożyczki	1155-00	8,51
	niezidentyfikowane	3585-08	26,44

<sup>14</sup> AJG 1548, s. 15.

<sup>15</sup> AJG 1548, s. 17.

<sup>16</sup> AJG 1548, s. 81-83; AJG 1624, s. 59, 67.

<sup>17</sup> AJG 1624, s. 107-109.

<sup>18</sup> AJG 1547, s. 177-182.

	razem	13 565-07	100,00
24 VII 1785-24 VI 1786	wyderkafy	5724-15	58,92
	długi wobec klasztoru	3991-0	41,08
	razem	9715-15	100,00
VII 1827-VII 1828	działalność gospodarcza w dobrach klasztornych	500-00	14,79
	dzierżawa propinacji	1100-00	32,53
	czynsze z dzierżaw dóbr	1781-25	52,68
	razem	3381,25	100,00
VII 1837-VII 1839	czynsz z propinacji	2000-00	12,09
	wyderkaf	700-00	4,23
	procenty bankowe	389-00	2,35
	depozyty bankowe	1381-13	8,35
	posługi religijne	2180-00	13,18
	dzierżawy	1800-00	10,88
	sprzedaż produkcji rolnej	130-00	0,79
	odszkodowania	300-00	1,81
	niezidentyfikowane	7663-26	46,32
	razem	16 544-09	100,00
VII 1840-VII 1841	odsetki bankowe	1381-13	17,41
	Dzierżawa wsi	3000-00	31,83
	z dzierżawy propinacji	1800-00	22,70
	pomoc zakonu	1700-00	21,43
	razem	7931,13	100,00
VII 1842-VII 1846	pomoc zakonu	13 303-24	39,84
	listy zastawne	6720-00	20,13
	niezidentyfikowane	2418,11	7,24
	dzierżawy	2200-00	6,59
	z dzierżawy propinacji	2100-00	6,29
	wyderkafy	2073-00	6,21
	posługi religijne	1499-00	4,49
	odsetki bankowe	1381-13	4,14
	działalność wydawnicza	1000-00	2,99
	inne	440-10	1,32
	darowizna	153-24	0,46
	działalność rolnicza	100-00	0,30
	razem	33 389-22	100,00
VI 1855-VI 1856	procenty z banku	1536-13	24,04
	propinacja	1800-00	28,17



	inne źródła	793-23	12,43
	długi wobec klasztoru	2259-13	35,36
	razem	6389-19	100,00

Obliczenia własne na podstawie: AJG 594, s. 1-1; AJG 595, s. 1-4, 5-9, 17-19, 26-29, 41-55, 65, 99-102, 147-155, 169, 173, 183-184, 187-191, 243, 227-229, 233-234, 243, 335; AJG 1624, s. 75, 107-109; AJG 1547, s. 177-182, 209-215, 217; AJG 1548, s. 109, 11-113, 151-158, 247-248, 357, 361-363, 365-368; AJG 1622, s. 176-178, 183-201, 207-214; AJG 807, APP t. 21 (1842-1903), s. 360; AJG 1624, s. 59, 67.

Przychody w latach 1837-1839 pochodziły przede wszystkim z tytułu usług religijnych, czynszów z propinacji oraz czynszów za dzierżawę dóbr. Jednak największy odsetek dotyczył przychodów, których pochodzenia nie udało się zidentyfikować. Wśród kategorii przychodów pojawiły się procenty od sum umieszczonych na kontach bankowych, usługi religijne, sprzedaż produkcji rolnej oraz z odszkodowania<sup>19</sup>.

W okresie lipiec 1840-lipiec 1841 najwięcej uzyskano z czynszów dzierżawnych, z czynszów za propinację oraz za odsetki bankowe. Pojawiła się również nowa kategoria przychodów, pomoc władz zakonu. Co świadczy o trudnej sytuacji finansowej placówki<sup>20</sup>. Z kolei od lipca 1842 do lipca 1844 r. dużą rolę odgrywała pomoc władz zakonu. Pieniądze te były przeznaczone na budowę klasztoru. Duży odsetek przychodów pochodził z dzierżaw dóbr i propinacji oraz z listów zastawnych. Pojawiły się nowe kategorie przychodów, były to przychody z listów zastawnych i z działalności wydawniczej<sup>21</sup>.

W latach 1855-1856 najwięcej uzyskano z tytułu propinacji i z odsetek kwot bankowych. Znaczną część przychodów stanowiły długi wobec klasztoru. Pieniądze te jednak trzeba było dopiero odzyskać<sup>22</sup>.

Podsumowując zagadnienie przychodów, trzeba zauważyć, że ich źródła są liczniejsze w XIX w. Przychody można podzielić na stałe i niestałe. Do kategorii przychodów stałych należy zaliczyć czynsze z dzierżaw dóbr ziemskich i propinacji oraz odsetki od sum umieszczonych w bankach. Do przychodów niestałych trzeba zaliczyć sumy wyderkafowe, prowizje od pożyczek udzielonych przez klasztor, odszkodowanie za straty spowodowane przez wojsko oraz

<sup>19</sup> AJG 1547, s. 209-215; AJG 1548, s. 247-248. AJG 595, s. 5-8, 41-44, 53-55, 147, 26-29, 152-154, 17-19.

<sup>20</sup> AJG 595, s. 65, 99-102; AJG 1622, s. 176-178.

<sup>21</sup> AJG 595, s. 99-102, 183-184, 187-191, 243, 227-229, 233-234, 243; AJG 594, s. 1-2; AJG 1548, s. 361-363.

<sup>22</sup> AJG 1622, s. 207-214; AJ 807, APP t. 21 (1842-1903), s. 360.

odszkodowania sądowe, z działalności gospodarczej, z usług religijnych, pomoc finansową władz zakonu, sumy uzyskane z listów zastawnych, działalność wydawnicza i darowizny. Na szczególną uwagę zasługują sumy wyderkafove, miały one przynosić znaczne przychody, ale z reguły były niewypłacane lub wypłacano je z dużym opóźnieniem. Pomoc władz zakonu pojawiała się wówczas, gdy w Leśnej budowane nowy klasztor. U schyłku lat 20. XIX w. pojawiły się przychody z tytułu sprzedaży produkcji rolnej. Świadczyło to o stopniowym rozwoju rynku wewnętrznego, było bowiem komu sprzedawać produkty rolne. U schyłku lat 30. XIX w. pojawiły się również odsetki za kwoty umieszczone na kontach bankowych. Konkludując, należy zauważyć, że w XVIII w. gospodarka klasztorna była nastawiona na samowystarczalność, co było charakterystyczne dla gospodarki feudalnej. Natomiast w XIX w. paulini w Leśnej zaczęli aktywniej działać w różnych dziedzinach ówczesnej gospodarki. Byli zapewne zmuszeni do tego, ponieważ dobra ziemskie w znacznej części zostały utracone po trzecim rozbiórce. Z drugiej strony należy podkreślić, że pojawiły się również możliwości działalności rynkowej.

### **Struktura wydatków**

Znaczny odsetek wydatków był przeznaczony na koszty prac budowlanych. 7 XI 1730 r. zawarto umowę o wniesienie kościoła w z architektem włoskim Vincenzo Rachettim, który już wcześniej budował kościoły paulińskie w Wielgomłynach, Warszawie, Łęczeszycach, Wieruszowie i na Jasnej Górze. Łącznie prace budowlane w latach 1729-1731 r. kosztowały 19 509,06 zł., w tym Rachetti otrzymał 4456 zł.<sup>23</sup>. Z kolei w latach 1733-1736 wydatki budowlane wyniosły 13 303,03 zł. Zatem za lata 1729-1736 łącznie udokumentowane wydatki budowlane wyniosły 32 812,09 zł.<sup>24</sup>. W latach 1748-1750 wydatki na budowę kościoła wynosiły prawie 37% wszystkich udokumentowanych wydatków. Trzeba jednak pamiętać, że ponad 60% wydatków nie zostało zidentyfikowanych<sup>25</sup>.

Liczne dary rzeczowe i finansowe na rzecz kościoła leśniańskiego przekazali kanclerz wielki litewski ks. Karol Stanisław Radziwiłł oraz jego małżonka Anna z Sanguszków, Ludwika z Pociejów małżonka Karola Odrowąż Sedlnickiego, Józef Potocki hetman wielki litewski, Jan Szembek kanclerz wielki litewski oraz ks. Michał Czartoryski. Mimo tej

---

<sup>23</sup> AJG 1546, s. 3-5, 7, 9; AJG 1624, s. 75; J. Maraśkiewicz, *Leśna Podlaska. Architektura...*, s. 12-13; K. Szafranec, *Decus-Podlachiae. O-zdoba...*, s. 16.

<sup>24</sup> AJG 1624, s. 78-79.

<sup>25</sup> AJG 1624, s. 93, 101, 103.

pomocy prace przy budowie nowego kościoła przeciągały się aż do 1758 r., brakło bowiem możnego mecenasa, jakim był prowincjał o. Konstanty Moszyński, który zmarł w 1738 r. W 1758 r. z fundacji Karola Odrowążą Sedlnickiego wzniesiono ołtarz główny, a w latach 1753-1758 z fundacji ks. Michała Kazimierza Radziwiłła wybudowano organy<sup>26</sup>.

**Tabela 3. Struktura wydatków klasztoru paulinów w Leśnej**

Okres rozliczeniowy	Rodzaj wydatków	Kwota [zl.-gr.]	Odsetek [%]	
1745-1750	wydatki budowlane	10 992-14	36,95	
	niezidentyfikowane	18 755-23	63,05	
	razem wydatki	29 748-16	100,00	
1835-XII 1838	wydatki budowlane <sup>27</sup>	26 912-16	72,05	
	podatki	3838-15	10,27	
	splata długów	2870-14	7,68	
	pensje dla służby	1516-00	4,06	
	utrzymanie zakonników	900-00	2,41	
	zakup napojów i żywności <sup>28</sup>	614-17	1,64	
	pensja dla duchownego unickiego	300-00	0,80	
	zakup wołów	280-00	0,75	
	koszty sądowe	109-20	0,27	
	zakup papieru	8-00	0,07	
	razem	37 352-15	100,00	
	1839-VII 1842	prace budowlane	5671-22	42,40
		pensje dla służby	2359-00	17,63
utrzymanie zakonników		1800-00	13,46	
podatki		1771-16	13,24	
niezidentyfikowane		1261-00	9,43	
pensja wójta		200-00	1,50	

<sup>26</sup> AJG 520, s. 43, 49; J. Maraśkiewicz, *Leśna Podlaska. Architektura...*, s. 12-13; K. Szafraniec, *Decus-Podlachiae. Ozdoba...*, s. 16.

<sup>27</sup> 26 812,16 zł. przekazano na mocy decyzji cara ze skarbu państwa rosyjskiego, 100 zł. paulini przeznaczyli na budowę nowej karczmy.

<sup>28</sup> Część żywności była przeznaczona dla zakonników, a część dla służby. W materiale archiwalnym brak jednak wyszczególnienia.

	pensja dla duchownego unickiego	200-00	1,50
	splata długów	114-00	0,84
	<b>razem</b>	<b>13 377-08</b>	<b>100,00</b>
<b>VII 1842-VII 1846</b>	prace budowlane	10 627-01	36,14
	podatki	5674-15	19,30
	utrzymanie zakonników	4364-00	14,84
	place dla służby	3925-20	13,35
	utrzymanie świątyni	2200-00	7,48
	zwrot długów	1500-00	5,10
	zakup świec	900-00	3,06
	zakup żywności i napojów <sup>29</sup>	197-00	0,67
	inne <sup>30</sup>	18-05	0,06
	<b>razem</b>	<b>29 407-26</b>	<b>100,00</b>
<b>1854-1856</b>	<b>prace remontowe</b>	<b>2095-29</b>	<b>64,00</b>
	<b>niezidentyfikowane</b>	<b>722-10</b>	<b>22,05</b>
	<b>leczenie</b>	<b>256-00</b>	<b>7,82</b>
	<b>pożyczka</b>	<b>200-00</b>	<b>6,13</b>
	<b>razem</b>	<b>3274,09</b>	<b>100,00</b>

Obliczenia własne na podstawie: AJG 564, s. 41-46, 69; AJG 594, s. 1-2; AJG 595, s. 3-9, 17-19, 41-44, 53-55, 65, 147, 26-29, 79-81, 99-102, 147-151, 152-155, 169, 173, 176-178, 183-184, 187-191, 195-196, 243, 227-229, 233-234, 243, 335; AJG 1545, s. 5-7, 12-13; AJG 1546, s. 1, 57-58, 73-75, 92, 95-97, 123-124, 127-128, 143-145, 153-155, 159, 165, 177, 199, 203-204, 207, 209; AJG 1547, s. 209-215, 217; AJG 1548, s. 109, 111-133, 245, 247-248, 253-255, 357, 359, 361-363, 365-373; AJG 1622, s. 177-178, 183-201, 183-201; AJG 1624, s. 75, 78-79, 93, 101, 103, 123; J. Maraśkiewicz, Leśna Podlaska. Architektura kościoła, Biała Podlaska 1983, s. 12-13; K. Szafraniec, Decus-Podlachiae Ozdoba Podlasia. Sanktuarium Matki Boskiej Leśniańskiej w trzeczeselecie istnienia (1683-1983), [w:] „Collectanea Teologica”, 51 (1981), fasc. III, s. 16; J. Zbudniewek, Katalog domów i rezydencji polskiej prowincji paulinów, [w:] „Nasza Przeszłość”, 31, 1969, s. 208-209; J. Zbudniewek, Paulini wczoraj i dzisiaj, „Studia Claromontana”, t. 25, 2007, s. 231-233.

W 1824 r. stan kościoła leśniańskiego był dobry. Należało jednak wyremontować dach. Natomiast stan drewnianego klasztoru pozostawiał wiele do życzenia i wymagał podjęcia budowy nowego

<sup>29</sup> Część żywności była przeznaczona dla zakonników, a część dla służby. W materiale archiwalnym brak jednak wyszczególnienia.

<sup>30</sup> W tym transport 6,20 zł., zakup leków 10,15 zł.

budynku. Niewielkiego remontu wymagał również szpital. Natomiast w złym stanie były budynki gospodarcze<sup>31</sup>.

Na uwagę zasługuje fakt, że przeor z Leśnej, o. Izydor Ordon na wezwanie władz powstania listopadowego własnym kosztem wystawił żołnierza w pełnym oporządzeniu i z koniem. 14 XII 1830 r. dotarł on do Siedlec i zameldował się w nowo formowanym oddziale krakusów, którym dowodził Antoni Kuszel. Koszt wystawienia żołnierza wynosił 383 złp.<sup>32</sup>

W latach 1835-1838 najwięcej wydano na cele budowlane. Remontowano wówczas świątynię w Leśnej i podjęto pracę nad budową nowego, murowanego klasztoru. Należy jednak pamiętać, że na cele budowlane zdecydowanie największą część pieniędzy otrzymano od administracji, zgodnie z decyzją cara. Było to wyrównanie finansowe za skonfiskowane w 1797 r. dobra ziemskie należące do klasztoru. Z własnej szkatuły klasztor przeznaczył jedynie 100 złp. na budowę nowej karczmy. Znaczny odsetek wydatków stanowiły podatki i spłata długów. Pozostałe kategorie wydatków stanowiły niewielki odsetek całej kwoty. Sytuacja finansowa klasztoru w tym okresie była jednak trudna. Na początku 1838 r. na komunikanty i chleb trzeba było pożyczać mąkę. 30 IV 1838 r. nowym przeorem został o. Wacław Panecki, który od początku swych rządów borykał się z dużymi problemami ekonomicznymi. Sytuację finansową musiał ratować przez wydzierżawienie propinacji oraz sprzedaż siana za 130 złp. Jednak klasztor był zadłużony na znaczną kwotę 2570,07 złp., w tym długi wobec czeladzi wynosiły 799 złp.<sup>33</sup>

W okresie rozliczeniowym 1839-1842 najwięcej wydano ponownie na prace budowlane. Spory odsetek stanowiły również podatki na pensje dla służby, utrzymanie zakonników oraz podatki. W tym okresie część pieniędzy przeznaczono na pokrycie dachu nowego klasztoru oraz na remont i budowę innych obiektów. Wyremontowano spichlerz i szpital, a dzięki pomocy finansowej hr. Ledóchowskiego wystawiono połowę nowej karczmy oraz stajni. Ponadto kaplicę przy kościele pokryto dachówką, ściany obielono i odnowiono ołtarze. Tylko w latach

---

<sup>31</sup> AJG 1547, s. 161-173.

<sup>32</sup> AJG 1548, s. 373; T. Strzeżek, *Kawaleria Królestwa Polskiego w powstaniu listopadowym*, Olsztyn 2010, s. 201.

<sup>33</sup> AJG 564, s. 41-46, 69; AJG 595, s. 5-8, 17-19, 26-29, 41-44, 53-55, 147, 152-154; AJG 1546, s. 57-58, 73-75, 92, 95-97, 123-124, 127-128, 143-145, 153-155, 159, 165, 177; AJG 1548, s. 109, 111-133, 245, 247-248, 253-255; AJG 1547, s. 209-215, 217; J. Zbudniewek, *Katalog domów i rezydencji...*, s. 208-209. J. Zbudniewek, *Paulini wczoraj i dzisiaj...*, s. 231-233.

1841-1842 wydatki na prace budowlane wyniosły 5479,22 zł., w tym na zakup materiałów wydano 3245,01 złp., na płace dla robotników 2234,21 złp. oraz na inne cele 60 złp.<sup>34</sup>.

W okresie rozliczeniowym VII 1842-VII 1846 wydano łącznie 29 407,26 złp. Ponownie najwięcej wydano na prace budowlane i remontowe (36,14%). Trzeba jednak pamiętać, że znaczną część kosztów na budowę klasztoru przekazał prowincjał i inne klasztory, np. w okresie lipiec 1842-lipiec 1843 od prowincjała otrzymano 13 303,24 złp., a od przeora włodawskiego, o. Edwarda Janowskiego 500 złp. Ponadto prowincjał wsparł przeora w pracach remontowych i zakupił blachę żelazną na pokrycie dachu klasztornego. Poza kosztami budowlanymi najwięcej wydano na podatki, pensje dla służby i utrzymanie zakonników. Podatki jakie płacili paulini leśniańscy obejmowały ofiarę dziesiątego grosza, subsidiumcharitativum, szarawark, szosowy, zakup Dziennika Gubernialnego, podatek za wójta i za proboszcza, podatek od broni palnej, liwerunek dworski, składka ogniowa z kościoła, probostwa i klasztoru oraz podymne dawne. Część pensji dla służby wypłacano w gotówce, a część w naturaliach, butach i ubiorze. Przeor leśniański musiał również zwrócić 1000 zł. klasztorowi na Skałce i 500 zł. zakrystii jasnogórskiej. By to zwrot pożyczek jakie otrzymano wcześniej<sup>35</sup>.

Za okres rozliczeniowy 1854-1856 wydano łącznie 3274,09 złp. Najwięcej wydatkowano na prace remontowe (64%), m.in. w 1854 r. zakupiono materiały budowlane za kwotę 1787,19 zł., murarzowi wypłacono 23,10 zł., a naprawa organów kosztowała 285 zł. W 1856 r. paulini udzielili pożyczki kucharzowi klasztornemu, w kwocie 200 zł., a leczenie zakonnika kosztowało 256 zł.<sup>36</sup>.

Podsumowując kwestię struktury wydatków, należy stwierdzić, że najwyższe wydatki ponoszono na prace budowlane i remontowe. Duży odsetek wydatków stanowiły także składki na potrzeby zakonu, podatki i płace dla służby. Ponadto pieniądze wydatkowano na spłatę długów, pensje dla duchownego unickiego, pensje dla wójta, utrzymanie zakonników, koszty sądowe, różnego rodzaju zakupy na potrzeby klasztoru (papier, woły), utrzymanie kościoła, zakup świec i

---

<sup>34</sup> AJG 595, s. 43-54, 65, 79-81, 99-102, 169, 173, 183-184, 195-196; AJG 1622, s. 176-178; AJG 1548, s. 357.

<sup>35</sup> AJG 594, s. 1-1; AJG 595, s. 3-4, 7-9, 99-102, 147-151, 155, 183-184, 187-191, 227-229, 243, 227-229, 233-236, 243, 353; AJG 1548, s. 361-363.

<sup>36</sup> AJG 1622, s. 207-214; AJG 1624, s. 123; AJG 807, APP t. 21 (1842-1903), s. 360; AJG 1546, s. 199, 203-204, 207, 209; AJG 1548, s. 359.

żywności, koszty transportu oraz koszty leczenia, usługi rzemieślnicze. Paulini udzielali również pożyczek. Trzeba również pamiętać, że znaczna część wydatków nie została zidentyfikowana. W XIX w. wśród wydatków pojawiły się zakupy potrzebnych produktów, np. papieru, żywności, napojów, itp. Potwierdza to o ukształtowaniu się już jakiegoś rynku wewnętrznego w rejonie Leśnej.

### Bilans finansowy

Materiał archiwalny pozwala dokonać obliczeń dotyczących bilansu finansowego w latach 1729-1859, niestety z luką dla okresu 1750-1842. Należy jednak sądzić, że po 1795 r. sytuacja ekonomiczna klasztoru była trudna. Świadczy o tym wspomniana już utrata części dóbr ziemskich na rzecz Rosji (Konstantynów, Kławań i Żebranie) oraz straty jaki poniósł klasztor w wyniku działań zbrojnych w latach 1812-1813 (9851 zł.)<sup>37</sup>.

Z tabeli poniższej wynika, że sytuacja finansowa klasztoru w Leśnej była mocno niestabilna. Okresy prosperity były przeplatane okresami kryzysów. Należy jednak podkreślić, że w pierwszej połowie XVIII w. zaznaczył się spadek sum uzyskiwanych przez klasztor. W latach 1842-1846 sytuacja finansowa poprawiła się zdecydowanie, ale już w latach 50. mamy do czynienia z poważnym spadkiem przychodów. Na osiem okresów rozliczeniowych, w siedmiu przypadkach klasztor uzyskał czysty zysk. Natomiast u schyłku lat 50. XIX w. zaznaczył się deficyt finansowy.

**Tabela 4. Bilans finansowy klasztoru paulinów w Leśnej 1729-1859. Dane ogólne**

Okres	Przychody			Wydatki			Bilans finansowy		
	zl.-gr.	Wdj.	Wdl.	zl.-gr.	Wdj.	Wdl.	zl.-gr.	Wdj.	Wdl.
1727-IX 1729	10 413-21	100,00	-	1436-01	100,00	-	+8977-20	100,00	-
1729-1731	40 783-00	391,65	100,00	28 372-17 <sup>38</sup>	1975,76	100,00	+12 410,13	138,24	100,00
1733-1736	36 292-01 <sup>39</sup>	348,52	88,99	32 507-08 <sup>40</sup>	2263,71	114,57	+3784-23	42,15	30,49
1736-1739	25 756-11	247,34	70,97	15 521-20	1080,81	47,75	+10 234-21	113,93	270,28

<sup>37</sup> AJG 1545, s. 15-18, 67-70; AJG 1548, s. 369-372.

<sup>38</sup> W tym na prace budowlane wydano 20 366, 09 zł.

<sup>39</sup> W tym na prace budowlane przeznaczono 15521,20 zł.

<sup>40</sup> W tym na prace budowlane wydano 13303,3 zł.

1745-1748	20 896-06 <sup>11</sup>	200,67	81,14	10677-20 <sup>42</sup>	743,53	68,79	+10 228-16	113,93	99,94
1748-1750	17 047-14	163,71	81,58	11 849-18	825,15	110,98	+5197-26	57,89	50,81
1842-1846	33 389-22	320,64	195,86	29 407-26	2047,85	248,18	+3981-26	44,35	76,60
VI 1857-VI 1859	18 754-01	180,10	56,17	19 081-20	1328,77	64,89	-326-11	-3,63	-8,19

Obliczenia własne na podstawie: AJG 594, s. 1-3; AJG 595, s. 1-4, 5-9, 17-19, 26-29, 41-55, 65, 99-102, 147-155, 169, 173, 183-184, 187-191, 243, 227-229, 233-234, 243, 335; AJG807, APP t. 21 (1842-1903), s. 360; AJG 1622, s. 176-178, 183-201, 207-214; AJG 1624, s. 59, 67, 69, 72-73, 75, 78-79, 85, 93, 101, 103, 107-109, 318; AJG 1547, s. 161-173, 177-182, 209-215, 217; AJG 1548, s. 109, 11-113, 151-158, 247-248, 357, 361-363, 365-368.

Dane przedstawione w powyższej tabeli obejmują okresy rozliczeniowe o różnych granicach czasowych. Dlatego należy wyliczyć wartości średnioroczne, wówczas obraz sytuacji finansowej stanie się jaśniejszy. Dane te ilustruje poniższa tabela.

**Tabela 5. Bilans finansowy klasztoru paulinów w Leśnej 1729-1859. Wyliczenia średnioroczne**

Okres	Przychody			Wydatki			Bilans finansowy		
	zl.-gr.	Wdj.	Wdl.	zl.-gr.	Wdj.	Wdl.	zl.-gr.	Wdj.	Wdl.
IX 1727-IX 1729	1040-10	100,00	-	480-00	100,00	-	+560-10	100,00	-
1729-1731	20 391-00	1960-45	100,00	14 186-08	2955,43	100,00	+6204-22	1107,70	100,00
1733-1736	12 097-00	1163,06	59,33	11 169-03	2326,88	78,73	+927-27	165,55	165,55
1736-1739	8585-03	825,40	70,97	5173-06	1077,72	46,32	+3411-27	609,05	367,88
1745-1748	6965-02	669,71	81,30	3559-07	741,47	68,80	+3405-25	607,97	99,82
1748-1750	8523-07	819,45	99,28	5924-09	1234,19	166,45	+2598-28	463,90	76,30
1842-1846	8347-05	802,60	97,93	7351-06	1531,47	124,09	+995-20	177,68	38,30
VI 1857-VI 1859	9377-00	901,55	112,34	9540-10	1987,52	129,78	-162-20	-28,96	-16,30

Obliczenia własne na podstawie: AJG 594, s. 1-3; AJG 595, s. 1-4, 5-9, 17-19, 26-29, 41-55, 65, 99-102, 147-155, 169, 173, 183-184, 187-191, 243, 227-229, 233-234, 243, 335; AJG807, APP t. 21 (1842-1903), s. 360; AJG 1622, s. 176-178, 183-201, 207-214; AJG 1624,

<sup>41</sup> W tym na prace budowlane przeznaczono 11 385,18 zł.

<sup>42</sup> W tym na prace budowlane wydano 439,02 zł.



s. 59, 67, 69, 72-73, 75, 78-79, 85, 93, 101, 103, 107-109, 318; AJG 1547, s. 161-173, 177-182, 209-215, 217; AJG 1548, s. 109, 11-113, 151-158, 247-248, 357, 361-363, 365-368.

Z powyższych danych wynika, że w początkowym okresie funkcjonowania klasztoru przychody i wydatki były niewielkie. Szybko jednak wzrosły, na co niewątpliwie wpłynęły prace przy budowie nowego kościoła. Przychody po 1731 r. spadały do 1748 r., aby następnie wzrosnąć. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku wydatków, z tą tylko różnicą, że w ostatnim okresie wydatki wzrosły. To zaś spowodowało niewielki deficyt finansowy. Zyski były zróżnicowane, ale w XVIII w. były na dobrym poziomie. Natomiast w XIX w. zyski były niewielkie.

### **Zakończenie**

Klasztor paulinów w Leśnej Podlaskiej został ufundowany w 1726 r. Uposażenie nowo powstałej placówki było duże i składało się z 15 wsi, jednak po trzecim rozbiorze zmniejszyło się do 4 wsi. Duże były również darowizny i zapisy finansowe. Trzeba jednak pamiętać, że znaczna część odsetek wyderkafowych nie docierała do klasztoru terminowo, a część zapisów miało charakter testamentowy i były to długi, które trzeba było dopiero odebrać. Zatem mimo, że klasztor i kościół leśniańskie miały duże zapisy finansowe, to jednak nie zawsze przynosiły one odpowiednie przychody.

Źródła przychodów w XIX w. były liczniejsze niż w XVIII w. Przychody należy podzielić na stałe i niestałe. Do przychodów stałych zaliczano czynsze z dzierżaw dóbr ziemskich i propinacji oraz odsetki od sum umieszczonych w bankach. Do przychodów niestałych zaliczano odsetki wyderkafowe, prowizje od pożyczek udzielonych przez klasztor, odszkodowanie za straty spowodowane przez wojsko oraz odszkodowania sądowe, z działalności gospodarczej, z posług religijnych, pomoc finansową władz zakonu, sumy uzyskane z listów zastawnych, przychody z działalności wydawniczej oraz i darowizny. trzeba jednak podkreślić, że odsetki od wyderkafów wypłacane były z dużym opóźnieniem lub w ogóle nie wypłacane. Władze zakonu przychodziły również z pomocą finansową klasztorowi leśniańskiemu, ale tylko wówczas, gdy sytuacja ekonomiczna klasztoru stawała się bardzo trudna. U schyłku lat 20. XIX w. pojawiły się przychody z tytułu sprzedaży produkcji rolnej. W XVIII w. przeorzy leśniańscy starali się doprowadzić do samowystarczalności gospodarczej. Natomiast w XIX w. podjęto bardziej aktywną działalność w gospodarczą, która wynikała z potrzeb ekonomicznych placówki oraz z większych możliwości działalności rynkowej.

Jeżeli chodzi o wydatki, to najczęściej wydawano na prace budowlane i remontowe. Duży odsetek wydatków stanowiły także składki na potrzeby zakonu oraz na podatki i płace dla służby. Ponadto pieniądze wydatkowano na spłatę długów, pensje dla duchownego unickiego, pensje dla wójta, utrzymanie zakonników, koszty sądowe, różnego rodzaju zakupy na potrzeby klasztoru, utrzymanie kościoła, koszty transportu oraz koszty leczenia i usługi rzemieślnicze. Jednak część wydatków nie została zidentyfikowana.

Jeżeli chodzi o bilans finansowy, to trzeba zauważyć, że przychody i wydatki stopniowo wzrastały. Przez większość okresu funkcjonowania klasztoru zanotowano czysty zysk, tylko pod koniec badanego okresu zanotowano straty finansowe (1857–1859). Wysokość zysków była zróżnicowana, w zależności od warunków ekonomicznych panujących w danym okresie. Największe zyski zanotowano w latach 1729–1731, bo 6204,22złp., a najmniejszy w latach 1733–1736, bo 927,27złp. Zgodnie z zachowanymi danymi średnioroczny zysk wynosił 2244 złp. rocznie. Zatem należy stwierdzić, że sytuacja ekonomiczna klasztoru w Leśnej Podlaskiej była dobra, ale trzeba pamiętać, że po trzecim rozbiorze znaczna część dóbr klasztornych została przejęta przez zaborców, co doprowadziło do problemów finansowych.

## Streszczenie

Klasztor paulinów w Leśnej Podlaskiej został ufundowany przez Władysława Jana Michałowskiego w 1726 r. Klasztor i parafia otrzymały znaczne zapisy liczące 15 wsi. Jednak w wyniku trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej, paulini utracili 11 wsi, a w ich posiadaniu pozostały jedynie 4 wsie. Znaczne zapisy i darowizny finansowe wynosiły łącznie 449 379 złp. Jednak część zapisanych sum w ogóle nie dotarło do klasztoru lub docierało z opóźnieniem. Większość zapisanych kwot została utracona przez klasztor i parafię po 1796 r., kiedy to dobra na których były zapisane wyderkały zostały skonfiskowane przez Rosję. Z utraconych kwot udało się odzyskać jedynie 26 812,16 złp., które car Aleksander I przeznaczył na budowę klasztoru. Była to jednak niewielka suma z utraconych przez paulinów.

Źródła przychodów należy podzielić na stałe i niestałe. Do pierwszej grupy zaliczamy: czynsze z dzierżaw dóbr ziemskich i propinacji oraz odsetki od sum umieszczonych w bankach. Do przychodów niestałych zaliczano z kolei: odsetki wyderkałowe, prowizje od pożyczek udzielonych przez klasztor, odszkodowanie za straty spowodowane przez wojsko oraz odszkodowania sądowe, z działalności gospodarczej, z usług religijnych, pomoc finansową władz zakonu, sumy uzyskane z listów zastawnych, przychody z działalności wydawniczej oraz i darowizny, pomoc władz zakonnych oraz sprzedaż produkcji rolnej. Z kolei środki finansowe wydatkowano przede wszystkim na prace budowlane i remontowe, składki na potrzeby zakonu, na podatki i płace dla służby splateń długów, pensje dla duchownego uńskiego i dla wójta, utrzymanie zakonników, koszty procesów sądowych, utrzymanie klasztoru i kościoła, koszty transportu, koszty leczenia i usługi rzemieślnicze. Jednak części wydatków nie udało się zidentyfikować.

Przez większość okresu funkcjonowania klasztoru zanotowano czysty zysk, tylko pod koniec badanego okresu zanotowano straty finansowe. Wysokość zysków była zróżnicowana, w zależności od warunków ekonomicznych panujących w danym okresie. Największe zyski zanotowano w latach 1729–1731, bo 6204-,22złp., a najmniejszy w latach 1733–1736, bo 927,27złp. Zgodnie z zachowanymi danymi średnioroczny zysk wynosił 2244 złp. rocznie. Zatem należy stwierdzić, że sytuacja ekonomiczna klasztoru w Leśnej Podlaskiej była dobra, ale trzeba pamiętać, że po trzecim rozbiorze znaczna część dóbr klasztornych została przejęta przez zaborców, co doprowadziło do problemów finansowych.

## Bibliografia

### Rękopisy:

Archiwum Zakonu Paulinów na Jasnej Górze (AJG), sygnatury:495, 520, 564, 594, 595, 1545, 1546, 1547,1548,1622, 1623, 1624; 539, APP t. 11a, 545, APP t. 16 (1819-1823), 547, APP t. 18, 807, APP t. 21.

### Źródła drukowane:

Streska M., Roczniki paulińskie, ks. III, [w:] Roczniki zakonu św. Pawła pierwszego pustelnika, t. 2, opr. L. Chałupka, Częstochowa-Jasna Góra 2008.

### Literatura:

„Paulini w Polsce, [w:] Encyklopedia kościelna, t. 18, Warszawa 1893.

Maraśkiewicz J., Leśna Podlaska. Architektura kościoła, Biała Podlaska 1983.

Nitecki P. „Biskupi Kościoła katolickiego w Polsce w latach 965–1999. Słownik biograficzny. Warszawa 2000.

Strzeżek T., Kawaleria Króleswa Polskiego w powstaniu listopadowym, Olsztyn 2010.

Szafranec K., Decus-Podlachiae Ozdoba Podlasia. Sanktuarium Matki Boskiej Leśniańskiej w trzechsetlecie istnienia (1683-1983), „Collectanea Teologica”, 51 (1981), fasc. III.  
Zbudniewek J., Katalog domów i rezydencji polskiej prowincji paulinów, „Nasza Przyszłość”, 31, 1969.  
Zbudniewek J., Paulini wczoraj i dzisiaj, „Studiach Claromontana”, t. 25, 2007.

### Monastery in Leśna

Monastery of the Pauline Fathers in Leśna Podlaska was sponsored by Władysław Jan Michałowski in 1726. Both monastery and parish received a donation of 15 villages. However, after the third partition of Poland, the Pauline Fathers lost 11 of these villages. The value of all donations and goods amounted to 449 375 zloty, although part of the given money never reached the monastery, or reached it with some delay. Majority of the received funds was lost by the monastery and parish after 1796, when the goods were confiscated by Russia. Only 26 812,16 zloty were recovered, the amount which tsar Alexander I decided to donate to a construction of a monastery. However, it was only a small part of the overall lost amount.

The sources of income can be divided into permanent and temporary. The first type includes rental of various properties and propination laws, as well as the interest of the money put in banks. Temporary income sources included: interest of the repurchase rights, commission from the loans provided by the monastery, compensation for the war damages, court compensations, income from business operations, providing religious services, financial help from the monastery's officials, income from covered bonds, publishing books and selling agricultural products. When it comes to how the money was spent, it was usually for covering various construction and renovation works, contributions to the monastery's vault, taxes and salaries paid to the staff working in the monastery, repaying of debts, salaries for the village mayor and unitarian priest, maintenance of the monastery and church, court cases, transport and healthcare costs, as well as craft services. Part of the expenses could not be identified, however.

Most of the time the monastery generated income, apart from the very last part of the researched period, when there were some financial losses. The amount of the generated income depended on the economic conditions at a given time. The highest income (6204,22 zloty) was generated between 1729 and 1731, the lowest - between 1733 and 1736 (only 927,27 zloty). According to the existing historical records, the average yearly income was around 2244 zloty. Thus, it can be concluded that the financial situation of the monastery in Leśna was generally good, although it needs to be noted that majority of the goods belonging to the monastery was confiscated by the invading countries during partitions, which in turn led to severe financial problems.

Translated by  
Marta Korzeniowska